

Veszprémi Egyetem

dr. Veit József

**A SZÁMVITELI ADATOKRA ÉPÜLŐ CASH FLOW-
KIMUTATÁSOK ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK ELMÉLETI ÉS
GYAKORLATI PROBLÉMÁI**

PhD értekezés tézisei

**Veszprém
2005**

**Veszprémi Egyetem
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola**

dr. Veit József

**A SZÁMVITELI ADATOKRA ÉPÜLŐ CASH FLOW-
KIMUTATÁSOK ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK ELMÉLETI ÉS
GYAKORLATI PROBLÉMÁI**

PhD értekezés tézisei

**Témavezető:
Dr. Dimény Erzsébet**

**Veszprém
2005**

TARTALOMJEGYZÉK

I. A kutatás célja, előzményei.....	4
A kutatás célja	4
A kutatás előzményei	6
II. A kutatás módszere és az értekezés felépítése	6
Az értekezés felépítése	7
III. Az értekezés főbb megállapításai, a kutatás eredményei	7
Az értekezés tézisei	7
IV. A kutatási eredmények hasznosításának lehetőségei.....	13
V. Az értekezés témakörével kapcsolatos publikációk és alkalmazások	15

I. A kutatás célja, előzményei

A kutatás célja

A számviteli adatokra épülő cash flow-kimutatások összeállításáról, tartalmáról, tagolásáról sokat olvashattak az érintett szakemberek és a téma iránt érdeklődők. Ezek a szakirodalmak többnyire a téma általános kérdéseivel foglalkoztak, és természetesen globálisan kezelték a problémakört. Ez logikusan következik a beszámoltatás rendszeréből. A gyakorló könyvelők, beszámoló-készítők, könyvvizsgálók viszont minden évben, amikor el kell készíteniük a cash flow-kimutatást, szembesülnek a megoldandó problémákkal, amelyek részkérdések formájában fogalmazódnak meg. Módszertanilag persze mindig könnyebb a részkérdésekkel szemben állást foglalni, mint a globális problémákra megtalálni a teljes és helyes megoldást¹. A kutatás során több ilyen részprobléma megoldására kerestem választ, feltárva közben a magyar cash flow-kimutatást érintő szabályozás hiányosságait, összevetve a nemzetközi szabályozással, és figyelembe véve a témát meghatározóan befolyásoló országok szabályozását. (USA – FAS 95, Egyesült Királyság – FRS 1)

A cash flow-kimutatások elsődleges célja, hogy információt szolgáltatassanak egy adott vállalkozáshoz, adott időszakban befolyó és onnan kiáramló pénzeszközökről. Ha hasonlattal élünk, akkor kicsit olyan ez a mutató, mint amikor arról beszélünk, hogy egy bányavállalat január 1-jétől, december 31-ig mekkora mennyiségű szenet hozott a felszínre. Ez a mennyiség egy adott időpillanatban természetesen soha nincs meg, ahogy a pénz sem. Ez egyfajta teljesítménymutató is, aminek függetlennek kell lennie a vállalkozás profiljától. Érdektelen tehát, hogy termelő vállalatról, vagy éppen pénzügyintézetéről beszélünk. Pénzeszközökre mindenkinek szüksége van. A cash flow-kimutatások tehát pénzmozgással összefüggő gazdasági eseményeket tartalmaznak. A nem pénzmozgásos tételeket ebből a körből tehát ki kell zárunk. A kizárásból következően súlyos közgazdasági kérdések vetődnek fel a bemutatott tartalmakat illetően. Néhány egyszerű példa: ha nem folyósítják a hitelt egy befektetett eszköz megszerzésekor, hanem közvetlenül az eladót fizeti ki a bank, az nem lehet befektetési cash flow, hanem finanszírozás lesz az első törlesztéstől kezdve². A készpénz egyenértékeselek definíciójában eltérő megítélés alá tartozik egy eredetileg 3 hónapnál rövidebb lejáratú befektetés, mint az a befektetés, amelynek a hátralévő futamideje 3 hónapnál rövidebb, de eredetileg hosszabb időtartamra vásárolták az értékpapírt. Közgazdaságtani szempontból természetesen egyik esetben sem lehetne eltérő a megítélés³. A közgazdaságtani problémákat a továbbiakban tehát zárjuk ki a vizsgálatból⁴.

¹ A matematikai statisztikában a faktoranalízis, clusteranalízis módszerei is a részkérdésekből kiindulva próbálnak hipotetikus változókon keresztül megoldást találni az egészre.

² Lásd FAS 95 17. c. ponthoz tartozó 6. számú lábjegyzet.

³ Lásd FAS 95 8. b. ponthoz tartozó 2. számú lábjegyzet.

⁴ A számviteli érték fogalma amúgy sem esik egybe a közgazdasági érték fogalmával.

Magyarországon az összeállítás tisztán pénzeszköz bázison történik¹. Történetét tekintve a cash flow-kimutatások hosszú utat tettek meg, amíg eljutottak eddig a pontig. Már az összeállítás bázisában jelentős különbségek adódnak. Az USA és az IAS 7 hasonló bázison készíti el a kimutatást, amelyek a pénzeszközök mellett a pénzeszköz egyenértékeseket is magukba foglalják. A pénzeszköz egyenértékesek definiálása a vállalkozások feladata, ami eltérő végeredményekre vezethet. Az FRS 1 pénzbázisa szűkebb az előző szabályokhoz képest, mivel nem tartalmazza a pénzeszköz-egyenértékeseket.

A kimutatásban a működési, befektetési és finanszírozási tevékenységek kerülnek elkülönítésre. Mivel nincs egységes besorolási rend a tranzakciókat illetően, tovább nő a bizonytalanság az összehasonlítások tekintetében. A legfőbb kérdések vonatkozásában sincs egyetértés. Ilyen témák a következők: kapott és fizetett kamatok, kapott és fizetett osztalékok, nyereségadók. E területen teljes a káosz, az IAS 7 szerint bárhová besorolható, ha a tartalma ezt indokolja. Ehhez képest az USA gyakorlata vitatható módon besorolja az előző témákat a működésbe vagy a befektetésbe, vagy éppen a finanszírozásba. Hasonló módon jár el a magyar megoldás is. A kamatok, a fizetett osztalék a működési cash flow része, a kapott osztalék befektetési cash flow.

Milyen módszerrel állítsák össze a működési cash flow részt? Direkt vagy indirekt módot alkalmazzanak? Kiemeljék a rendkívüli tételeket, vagy ne? Az FRS 1 azzal próbálta megoldani a besorolási problémákat, hogy a három fő terület mellett további ötöt kiemelt a cash flow-kimutatásban. Ilyen például az adózás (nyereségadók), a fizetett osztalékok köre. A módszereket tekintve érdekes módon az indirekt változatot preferálták az IAS 7 és FAS 95-tel ellentétben. A magyar szabályozás is a működés területén indirekt logikát követ, a befektetés és finanszírozás terén viszont direkt módszert. Önmagában ebből a vegyes módszertani alkalmazásból adódik a gyakorlatban a legtöbb összeállítási probléma. Az IAS 7 e téren is „megengedő” szabályozást követ². A működésben lehet direkt és indirekt módszert is alkalmazni, sőt további alternatív eljárást is megenged. A rendkívüli tételek³ kiemelése a cash flow-ban nem kötelező, de információt kell szolgáltatni.

A magyar szabályozás a cash flow-kimutatás tekintetében kezdetlegesnek mondható, és ebből adódóan nincsenek tradíciók sem. A hiányos szabályozás következtében nincsenek kapaszkodók a beszámolót készítők számára. Sajnos a hiányzó szabályozási rések betömésére sem mindig találunk útmutatást más országok vagy éppen az IAS 7 alapján. Az általam említett standardok utolsó átdolgozása meglehetősen régen volt. Az FAS 95 1987-ben, az IAS 7 1994-ben, az FRS 1 1996-ban vált hatályossá. Mindegyik megérett a módosításra. Magyarországon először 1997-től kellett

¹ Még a folyószámlahitel sem tartozik bele, és ez egy lényeges eltérés a többi szabályozáshoz képest.

² Az IAS 7 az IASB azon korszakában született, amikor ez volt a stratégia. Az IAS-ek bevezetésére nem volt más eszköz a kezükben, csak a morális meggyőzés. Ma már ez a stratégia nem jellemző, inkább az egyedi, a részletes, a mindenre kiterjedő szabályozás a minta. Lásd IAS 39 terjedelmét és a hozzá kapcsolódó következtetéseket.

³ Az IAS 7 nem került módosításra, de 2004. március 31-től a többi módosított standardhoz igazították és törölték a 29. és 30. pontokat.

cash flow-kimutatást készíteni, tulajdonképpen minden konkrét szabályozás nélkül. A részleges szabályalkotásra 2000-ben került sor és a mai napig sem változott érdemben.

A kutatás

- középpontjában a magyarországi számviteli gyakorlat áll,
- a hazai szabályozás alapján összeállítandó, az éves beszámoló részét képező cash flow-kimutatások összeállításának nehézségeire, problémáira, ellentmondásosságára és hiányosságaira koncentrálnak,
- kiterjedt a gyakorlati problémák megoldására, felhasználva a meghatározó befolyással bíró szabályozások elméleti útmutatásait.

A kutatás előzményei

A magyarországi számviteli törvény fejlesztésekor sok egyéb téma mellett a cash flow-kimutatás összeállításának igénye is felmerült. 1997-től kötelező az éves beszámolót készítő vállalkozásoknak összeállítani a cash flow-kimutatást. A rendszerváltás előtt is történtek kísérletek a hazai gyakorlatban a cash flow-kimutatáshoz hasonló mellékletek összeállítása révén, ilyen volt a 80-as években a Források és azok felhasználása c. táblázat. A beszámoló-készítők szakmai felkészültsége és tapasztalata nem volt elegendő a kivitelezés megfelelő szintjének eléréséhez, azaz a megbízható és valós összkép produkálásához. Meglehetősen kevés hazai szakirodalom áll az érintettek rendelkezésére, amely segíthetné a színvonalasabb megoldásokat. Oktatói pályám során gyakran tapasztaltam az előzőekben említett hiányosságokat és az elmúlt 8 évben mind elméletileg, mind a gyakorlatban nagyon sokat foglalkoztam a cash flow-kimutatások köré csoportosuló kérdésekkel.

II. A kutatás módszere és az értekezés felépítése

A kutatás során elsősorban a könyvvizsgálók, a számviteli vezetők, a könyvvizsgáló jelöltek és az egyetemi hallgatók részére készítettem részkérdésekkel, részproblémákkal foglalkozó oktatási anyagokat, segédleteket, tankönyveket. Az összes problémával tehát sohasem foglalkoztam, nem kerestem a rendszerbe foglalás lehetőségét. A gyakorlati problémák felvetése után először tisztáztam az elméleti lehetőségeket, majd megkerestem a konkrét, elfogadható gyakorlati megoldást, elsősorban a törvényi szabályozás figyelembe vételével. A megoldásokhoz gyakran szükséges volt áttekinteni más országok, így az USA, az Egyesült Királyság szabályozását, valamint a Nemzetközi Számviteli Standardokat. Ezen elméleti ismeretekkel felvértezve szerettem volna feltárni és megoldani a magyarországi szabályozásból adódó problémákat.

Az értekezés felépítése

Munkám első részében a pénzügyi helyzet vizsgálat lehetséges formáival foglalkozom, előtérbe helyezve a cash flow-kimutatásokat. A második rész a cash flow-kimutatások általános kérdéseit tárgyalja, ismertetve az alapvető fogalmakat és összefüggéseket. A harmadik részben a meghatározó befolyással bíró szabályozásokat tekintem át, alapvetően az IAS 7 struktúrája alapján. Ebben a részben csak utalások történnek a hazai szabályozás néhány jellemző vonására. A negyedik fejezet foglalkozik a számviteli törvény¹ szerinti szabályozás konkrét kérdéseivel és az ezekből adódó problémákkal, és megoldásokkal. Az elméleti problémák gyakorlati megoldását számszaki levezetésekkel bizonyítom, felhasználva az Szt. szerinti minimálisan kötelező cash flow-kimutatás struktúráját. Az olvasó számára ezekkel a formális megoldásokkal szeretném átláthatóbbá tenni azokat az összetett számviteli elszámolási problémákat, amelyek a gyakorlatban jelentős nehézségeket okoznak. Ebben a fejezetben foglalkozom azokkal a nem nevesített korrekciós tételekkel is, amelyek hiányoznak a jelenlegi számviteli szabályozásból, de ugyanolyan, vagy hasonló figyelmet érdemelnek, mint a nevesített kérdések. A fejezet végén kísérletet tettem ezeknek a problémáknak (tulajdonképpen gazdasági eseménytípusoknak) a rendszerbe foglalására.

III. Az értekezés főbb megállapításai, a kutatás eredményei

Az értekezés tézisei

1. tézis:

A cash flow-kimutatás, mint a beszámoló egyik fő része, kiemelkedő jelentőséggel bír a vállalkozások pénzügyi helyzetének jelenbeli és jövőbeni megítélésében.

A cash flow-kimutatások dinamikus tulajdonságuknak köszönhetően alkalmasabbak a vállalkozások múltbeli pénzügyi helyzetének elemzésére, mint a statikus likviditási mérlegek. A befektetőket és hitelezőket a következő fő kérdésekben kell orientálnia:

1. Képes lesz-e majd a vállalkozás pozitív cash flow-t produkálni?
2. Eleget tud-e tenni kötelezettségeinek, és tud-e osztalékot fizetni?
3. Mi okozza a bevételek és ráfordítások, valamint a pénzeszköz beáramlás és- kifizetés közötti eltéréseket?
4. A vállalkozás befektetési és finanszírozási tevékenységének pénzeszköz- és nem pénzeszköz aspektusait is be kellene mutatni.

¹ 2000. évi C. törvény A számvitelről (továbbiakban: Szt.)

Jellemzői:

- Általában a beszámoló egyik fő része a mérleg és az eredménykimutatás mellett. Magyarországon a kiegészítő melléklet része.
- Alkalmas a múltbeli becslések jelenbeli megvalósulásának mérésére.
- Alkalmas a jövőbeli pénzáramlások becslésére.
- Mutatószámok képzéséhez adatokat szolgáltat.
- A működés eredményének és a működés nettó cash flow-jának eltérése rávilágít az eredmény „minőségére” (jóságára).

Felhasználható még:

1. A vállalat értékteremtő képességének meghatározására.
2. Likviditás tervezésre.
3. Utólagos elemzések lefolytatására.
4. Feltárhatók a vállalkozás növekedésének, terjeszkedésének további lehetséges forrásai.

2. tézis**A cash flow-kimutatás több mint likviditási helyzetelemzés.**

A statikus likviditási helyzetelemzés az eszközök mobilizálhatóságát és a kötelezettségek esedékességét veti össze. Vizsgálja az eszközök pénzeszközzé történő átalakulását. A belőle levont következtetések gyakran szubjektívek, nagyon rövidtávúak, ezért az elemzést nem igazán segítik elő. A diszponibilitás vizsgálat nem a számviteli beszámoló adataira épülő elemzés, ezért nem is foglalkozom vele. A pénzeszközök tényleges ki- és beáramlásának vizsgálata viszont konkrétumokon alapul, ezért sokkal inkább felhasználható becslésekre is. Ebben megjelenik a pénz értékmérő funkciója, amelyet más számviteli kimutatások nem képesek hasonló módon közvetíteni. (A részlegesen eltérő számviteli értékképzés vitatott a pénzügyi közgazdaságtanban, mivel sem az időtényezőt, sem a kockázatot nem képes kezelni. Ma már ez sem teljesen igaz, ha figyelembe vesszük a valós értékelés szabályait.)

A cash flow-kimutatásnak a likviditási helyzet vizsgálata mellett azonban lenne még egy fontos funkciója, mégpedig a keletkezett jövedelem számviteli értékméréstől eltérő megragadása. A számviteli eredmény és a cash flow kapcsolata erre a különbségre helyezi a hangsúlyt, ettől válhat előnyösebbé, értékesebbé egy cash flow-kimutatás, mint egy eredménykimutatás a beszámolóban. Számviteles körökben azonban nem vitatják az eredménykimutatás elsőbbségét és a jelenlegi magyar gyakorlatban sem a pénzáramlások megfigyelése jelenti a legfontosabb kérdést addig a pillanatig, amíg nincsenek fizetési nehézségek a vállalkozásoknál.

3. tézis

A cash flow-kimutatások nemzetközi és meghatározó nemzeti szabályozásai a felszínen jelentős konvergálást, a részletekben továbbra is jelentős eltéréseket mutatnak.

A felszínen történő konvergálás természetesen kihat a tartalmakra is. A kimutatások felépítése és tartalma különböző szinteken került szabályozásra. Az angolszász gyakorlat meghatározó volt az elmúlt években. Itt születtek az első standardok is. FAS 95 USA, FRS 1 Egyesült Királyság, IAS 7 Nemzetközi számviteli standardok. A tagolásban közös a működés, a befektetés és a finanszírozás területe. Közös, hogy mindez a beszámoló egyik fő része. A besorolásokban azonban eltérő nézetek uralkodnak, amelyet az IAS 7 azzal próbált feloldani a születésekor, hogy minden addigi gyakorlatot támogatott a kivitelezésben. Ilyen az adózás, a kamat, az osztalék cash flow-bani elhelyezésének kérdése. Eltérés figyelhető meg az összeállítás pénzbázisában is. Néhol csak pénzeszköz, néhol ezt kiegészítik a folyószámlahitel kezeléssel, néhol pénzeszköz-egyenértékesek veszik át a szerepet, néhol pedig nem mondanak le a működő-tőke bázison összeállított cash flow információiról sem. A magyar szabályozás sem kivétel a fentiek alól. A vitatott kérdések hazánkban is vitatott kérdések maradtak, néha nem azok tartalma, hanem technikai okok miatt.

Ilyenek a következők:

- A működési CF területén az indirekt eljárást írja elő a számviteli törvény, a befektetés és finanszírozás területén pedig direkt módszert kell alkalmazni.
- A fizetett, fizetendő adó, osztalék kérdése.
- Adott kölcsönök eltérő megítélése a besorolásban.
- Tisztán pénzbázis a magyar szabályozásban.

4. tézis

A cash flow-kimutatások összeállításának jelenlegi szabályozása a „szabadelvűsége” és a „hozzáértők értéktételére” alapoz.

A kodifikált jogalkotás (tételes előírásokon keresztül történő szabályozás) kontinentális gyakorlatával szemben az angolszász szabályozások nem törekedtek a teljes körűsége, inkább megpróbálták a tiltó rendelkezéseket törvénybe foglalni. Amit nem tilt a törvény, azt lehet. Hazánkban Sárközy Tamás professzor úr ezt a helyzetet nevezte negatív törvényességgnek. Amit a törvény nem tilt, azt lehet. A jogalkalmazás azonban nem ezt a gyakorlatot követte az elmúlt évtizedekben. A tömegével kibocsátott tételes szabályok alkalmazása nem engedte az önálló gondolatok szárnyalását a számviteli beszámoltatásban sem. Kerülni akarták az egyedi megoldásokat, amelyek rontották az összehasonlíthatóságot. Ezzel azonban a beszámolókból

eliminálták azokat az információkat, amelyek tényleges sajátosságokat takartak. Az ezzel ellentétes angolszász megoldás viszont hagyta érvényre jutni az egyediséget, a sajátos bemutatást. Nehéz eldönteni, melyik a jó megoldás. Többek szerint az angolszász közelítés csak a ködösítést fokozza az egyedi vélemények rendszerbe való beengedésével és nem a tisztánlátást. Sajnos a vállalkozások maguktól nem lesznek automatikusan „jók”, akik a megbízható, valós, hű, precíz, stb. filozófiáknak megfelelően mindent bevallanak, feltárnak, közléstesznek a beszámolóban. Ezt a célt szolgálta a könyvvizsgálói intézményrendszer bevezetése is. Szabályokat viszont nem biztos, hogy célszerű a menedzsment és a könyvvizsgálók professzionalitására hagyatkozva megalkotni. Ezt alátámasztották az előző évek számviteli és könyvvizsgálati botrányai külföldön és Magyarországon egyaránt.

5. tétel

A kimutatásba történő besorolások gyakran esetlegesek, és jobban függenek az egyes országok számviteli elszámolási szabályaitól, mint az események tényleges tartalmától.

A probléma bemutatására több példát is készítettem. Az egyes országok eltérő álláspontot alakítottak ki több meghatározó kérdésben. Ilyen az adózás kérdése, az osztalékok bemutatása, a kamatok besorolása. Az adózás esetében felvetődött a tevékenységekre való allokálás szükségessége, és ezt a logikát követi az IAS 7. Hasonló a helyzet a kapott és fizetett kamatokkal is, amelyek az IAS 7 szerint szinte bárhová besorolhatók. A magyar szabályozás is tartalmaz különleges megoldásokat. Ilyen például a saját részvényekkel kapcsolatos tranzakciók bemutatása, ahol a hozamoktól, ráfordításoktól megtisztított tőkemozgás kerülhet bemutatásra a finanszírozási cash flow-ban. A megoldás ellentétesnek látszik az IAS 7 szerinti közelítéssel. Az ellentmondás csak látszólagos, mivel az IAS 7 megengedő jellege több helyes megoldást is eredményezhet. De meglehetősen sajátos problémakört takar a Hosszú lejáratra adott kölcsönök finanszírozásba történő besorolása is. Ez általánosságban befektetésnek minősül a meghatározó jelentőséggel bíró szabályozásokban. Nálunk a sorok neve mutatja a tartalmakat is. Az adott kölcsönök elnevezés nem fejezi ki azt a tényt, hogy a tartós követeléseket és a lekötött bankbetéteket is itt kell bemutatni. A rövid lejáratra adott kölcsönökről nem tesz említést a szabályozás, azaz valószínűleg a számviteli besorolást kell mérvadónak tekinteni az elhelyezést illetően.

6. tétel

A cash flow-kimutatásokban csak a pénzmozgással együtt járó gazdasági események hatása szerepel, a pénzmozgással nem járó eseményeket ki kell zárni a bemutatásból.

Ennek legfőbb okaként a beszámoló másik két fő része, a mérleg és az eredménykimutatás adattartalma hozható fel. Ezen beszámoló főrészek minden vagy- és eredményváltozás hatást tartalmaznak, de nem képesek felvilágosítást adni a pénzben is bekövetkezett hatásokról. Az eredmény és a cash flow eltérése tehát fontos információt közöl a beszámolót olvasóval. Minél nagyobb az eltérés az eredmény és a működési cash flow értékek között, annál nagyobb valószínűséggel állítható, hogy pénzügyi nehézségei lesznek a vállalkozásnak, vagy a pénzmozgások realizálása nem abban az időszakban történik, amelyekre a beszámoló vonatkozik. A dolgozatban említett példák egyik kirívó esete a hiteltől finanszírozott befektetett eszköz beszerzése, amelynél nem történik meg a pénz folyósítása, tehát nem lehet része a levezetésnek ez a gazdasági esemény. Ráadásul a közgazdasági megítélés ettől teljesen eltérő, ugyanis a beruházás megvalósult, mégsem történik a befektetési cash flow-ban változás, hanem az első törlesztéstől kezdve csak a finanszírozás kerül bemutatásra. Ha folyósításra kerül a hitel, akkor viszont valódi pénzáramlás történik, és minden a helyére kerül. Ilyenkor vetődik fel a kérdés, hogy mit mutat a cash flow-kimutatás, mit szeretnénk mérni vele? Ha az előző esetet annyiban módosítjuk, hogy a beszerzést átmenetileg a beruházási szállító finanszírozta, akinek részlegesen korábban adtunk előleget, akkor a cash flow-kimutatás szempontjából érdekes lehet az előző év, a tárgyév és a következő év prezentálása, hiszen az eseményeket végig kell követni nem csak a számviteli elszámolásokban, hanem magában a cash flow-kimutatásban is. Felvetődik a kérdés, hogy ezt a követést meddig kell végrehajtani a gyakorlatban. A konkrét esetek azt mutatják, hogy ténylegesen csak az előző év, a tárgyév és a következő év érdekes kérdés. Lásd hiteltől történő beszerzések esetei, lízing beszerzés, részletre történő vásárlási konstrukciók, stb.

7. tétel

A magyar szabályozásból fakadó jelentős hiányosságok a nemzetközi és a meghatározó nemzeti szabályozások alapján részben pótolhatók.

Nem vitatható különösebben, hogy a magyar szabályozás hiányos. Még az sem dönthető el az egyes sorokról, hogy **tartalmi, vagy technikai célokat szolgál**. Gondoljunk itt a Fizetett, fizetendő adók elnevezésű sorra. Mi a szerepe? Az egyeztetetőség érdekében a számvitelben kimutatott adózott eredményt össze kell hozni a levezetésben. Ezért az adózás előtti eredményből le kell vonni a fizetendő adót és fizetendő osztalékot, de ezzel technikai sorra minősítettük a kérdést, és a valóságos pénzmozgást pedig nem mutatjuk ki. Sok ehhez hasonló problémát lehet a működési

cash flow részben feltárni, amelyeket át kell hidalni a helyes megoldások érdekében. A nem szabályozott kérdések tekintetében viszont hasznosítható a dolgozatban ismertetett szabályozások többsége, figyelembe véve az IAS 7 szerepének erősödését. Pl. az eszköz és tőkeszerkezetre gyakorolt jelentős pénzmozgás nélküli hatásokat a cash flow-kimutatáson kívül, egy kiegészítő mellékletben be lehet mutatni. Ilyen az apportként átvett eszközök bemutatása, a térítés nélkül átvett, illetve kezelésbe vett eszközök bemutatása.

A sorok elnevezéseiből adódó tartalmak csak hiányérzetet kelthetnek a beszámolót összeállítóknak. Gondoljunk arra, hogy az „1. Adózás előtti eredmény” sor vajon mit jelenthet? Az egyik lehetőség: megegyezik az eredménykimutatásban szereplő ugyanilyen elnevezésű sorral. Ennek a valószínűsége azonban kicsi, mivel a működés cash flow-jához a szabályozás ezt az eredménykimutatás sort különböző helyzetekben korrigáltatja. Másik eset: ez a működés eredménye (az adózás előtti eredmény, korrigálva azokkal a bevételekkel és ráfordításokkal, amelyek nem jártak pénzmozgással). Sajnos ez sem igaz, mert az 5. sor, mint külön korrekció ellentmond ennek a koncepciónak. A hiba talán abból fakad, hogy a törvényalkotó meglehetősen részleges szabályozást készített, ami nem szolgál kapaszkodóként a végrehajtók számára.

8. tétel

A cash flow-kimutatások tartalma nem függhet a számvitel sajátos elszámolási szabályaitól.

A naturál és pénzmozgások időbeni elválása teremtette a cash flow-kimutatások adattartalma iránti igényt. Gyakran könyvelünk olyan gazdasági eseményeket, amelyek hatnak az eredményre, de nem járnak pénzmozgással, hatnak a vagyoni és a tőkeszerkezetre, de nem történik pénzmozgás. Ezekre számtalan tételt tudunk felsorolni. A tételek mellett találhatók olyan összetett gazdasági események, amelyek pénzmozgással is járnak, de a számviteli elszámolások bonyolultságából következően nehéz a megfeleltetés, azaz nem tudjuk eldönteni, hogy melyik eszköz beszerzéséhez rendeljük a pénzkirámlást. Klasszikus példája ennek a problémának a felvásárlás azon esete, amely nem jár leányvállalati viszony létrejöttével, azaz csak eszközök és kötelezettségek átvételére kerül sor. (Lásd IFRS 3 Akvizíció fogalmát!) Az ellentmondás feloldása az lehetne, ha eltekintenénk a közbenső gazdasági események számviteli megjelenésétől, és az időben minimálisan eltérő naturál és pénzmozgásokat összerendelnénk, könyvelés nélkül. További példák hozhatók fel a számvitel jelenlegi meghatározó szerepének alkalmazására. Ilyen eset a visszavásárolt saját részvény, amelyet újra értékesíteni kíván a vállalkozás. Mivel forgatási célú értékpapírként kezeli a számvitel, cash flow hatása a működésben csapódik le, pedig tartalmilag minden szabályozás szerint finanszírozási cash flow. A helyes megoldás érdekében el kell tekinteni a számviteli besorolásokról, függetleníteni kell a cash flow-kimutatásbeli besorolást. Hasonló a helyzet a befektetett eszközökre fizetett előlegek kérdésében is. A függetlenségre is van jó példa:

rövid lejáratú hitel felvétel, amely a működést érinti, mégis a finanszírozásba kerül bemutatásra, véleményem szerint helyesen. Így lehet felhívni a figyelmet az idegen tőke finanszírozásba való bevonására, és kaphatunk választ arra a kérdésre, hogy mi történt volna ennek hiányában. (Az eredménykimutatás nem véletlenül emeli ki a pénzügyi műveletek hatásait a működésből.)

IV. A kutatási eredmények hasznosításának lehetőségei

A kutatási eredmények hozzájárulhatnak:

- a hazai számviteli szabályok továbbfejlesztéséhez,
- a cash flow-kimutatás összeállításával kapcsolatos gondolkodásmód alapvető megváltozásához,
- a közép- és felsőfokú oktatás tananyagainak továbbfejlesztéséhez, bővítéséhez, kiegészítéséhez,
- a gyakorló beszámoló-készítők e témára vonatkozó „kézikönyvének” elkészítéséhez.

A hazai szabályozást a közeli jövőben indokolt lesz megváltoztatni és pontosítani. Erre kiváló lehetőség adódik a hazai számviteli standardok létrehozása közben. A szervezeti felállás megtörtént, és az érdemi munka is hamarosan megkezdődik. A szabályozásban egyértelműen tisztázni kell a cash flow-kimutatások szerepét a számvitelben.

A jelenlegi magyar gyakorlatban a módszertani problémák mellett a szemlélettel is gondok vannak. A könyvvizsgálói, oktatói tapasztalataim mindig azt támasztották alá az elmúlt években, hogy az ellenőrzést folytatók sem fektetnek kellő hangsúlyt a cash flow-kimutatások vizsgálatára. Ennek legfőbb oka valószínűleg a felkészültség hiánya. A hiányzó tradíciók is rányomják bélyegüket a megoldás színvonalára. Ha az előzőek ellenére, a hozzáállás pozitívnak mondható, akkor pedig a rendszerben való gondolkodásmóddal van baj. Pedig nem nehéz felismerni azt az egyszerű tény, hogy a cash flow-kimutatásokban csak pénzmozgást előidéző gazdasági események szerepelhetnek és ki kell szűrni minden más felesleges hatást, ami torzulást idéz elő. E jól hangzó megállapítást azonban bonyolítják a meglehetősen gyakori összetett gazdasági események számviteli elszámolásai. Az indirekt módszer alkalmazása következtében olyan technikákat kell felvonultatni a levezetés során, amelyek már messze nem ennyire egyértelműek. Gondoljunk például egy olyan tárgyi eszköz beszerzésére, amelyből a beruházási szállítóknak csak a tartozásunk egy részét fizettük ki, azt is fejlesztési támogatásból. Mivel sok ehhez hasonló gondolatmenetet kell értelmezni a számszaki levezetések során, a feladat nem is olyan egyszerű.

Szükségszerű, hogy e témában emelni kell az oktatás színvonalát is, ehhez új tananyagokat kell írni, ezeket példákkal alá kell támasztani. A jelenlegi tankönyvekben az oktatás megreked az

általánosságok szintjén, aminek az a következménye, hogy az érintettek nem képesek a gyakorlatban adódó problémák megoldására. A felsőoktatásban szerzett több mint 20 éves és a könyvvizsgálói képzésben eltöltött több mint 12 éves tapasztalatom alátámasztja ezeket a megállapításokat.

Ahhoz, hogy valaki a gyakorlatban kellő színvonalú cash flow-kimutatást legyen képes összeállítani, ahhoz iránymutatásokra, támpontokra van szüksége, amelyek segíthetik, vagy éppen csak megerősíthetik a felkészültségből adódó megoldásokat. Erre tett kísérletet a számviteli törvény is, amikor precedens jelleggel néhány probléma felvetést szabályozott és értelmezett. A számvitel különböző területein tömegével jelennek meg különböző tartalmú és színvonalú szakkönyvek, amelyek hasonló indíttatásból keletkeztek.

V. Az értekezés témakörével kapcsolatos publikációk és alkalmazások

Az értekezés témakörével kapcsolatos saját publikációk:

1. Adorján-Bary-Lukács-Róth-Veit: A számvitel és mérlegelemzés alapjai. Bankárképző dobozok III. kötet. Nemzetközi Bankárképző Központ, 2000.
2. Adorján-Bary-Bíró-Fridrich-Garajszki-Kresalek-Lukács-Nagy-Pál-Róth-Ujvári-Veit: A számviteli törvény magyarázata. Hvgorac 2004-2005. II. kötet. 7. számú melléklet magyarázata c. rész. 1098. oldal.
3. Róth-Adorján-Lukács-Veit: Számviteli vizsgafeladatok, MKVK OK, Budapest, 2003.
4. Veit, József: Einige theoretische und praktische Probleme der Erstellung von Cashflow-Rechnungen, Europäische Akademie, Wien, 2005.
5. Adorján-Borzáné-Dömötörfyné-Gubányiné-Lukács-Nagy K.-Papp J.-Róth-Szabó M.-Veit: Számvitel és elemzés II. kötet. MKVK 2003.
6. Adorján-Bary-Lukács-Róth-Veit: A számvitel és mérlegelemzés alapjai, Főiskolai jegyzet. 3. Elemzés a számvitelben. Budapest, 2000. Gábor Dénes Főiskolai jegyzet.

Az értekezés témakörével kapcsolatos saját alkalmazások:

1. Számvitel és elemzés tárgy keretében oktatás a Budapesti Corvinus Egyetemen.
2. Oktatás az MKVK kereteiben a könyvvizsgálójelöltek és könyvvizsgálók számára.
3. Előadás az Országos Könyvvizsgálói Konferencián. Balatonszéplak, 2001. A cash flow-kimutatás könyvvizsgálata címmel.
4. Előadás a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Számviteli Konferenciáján. Budapest, 2002. A számviteli törvény szerinti cash flow-kimutatás összeállításának néhány elméleti és gyakorlati problémája.